№ 59 28 მაისი, ოთხშაბათი 1866–1875 28 მაისი, ოთხშაბათი № 59

რედაქცია
მოლნინის (აბას-აბატის) მეიდანზე, უორლანოვის სახლებში.

ხელის-მოწერა
რედაქციაში და სტ. მელიქიშვილის სტამბაში. ქალაქს გარეშე მცხოვრებთათვის: Въ Тифлисъ. Въ редакцію газеты „Дроэба“.

გაზეთის ფასი
წელიწადში — 8 მან., ნახევარ წელიწადში— 4 მან. და 50 კაპ., თვეში—1 მან.
ცალკე ნომერი—ერთი შაური.

დროება

გამოდის კვირაობით, ოთხშაბათობით და პარასკეობით

განცხადება
მიიღება ქართულს, რუსულს, სომხურს და ფრანცუზულ ენებზე.

განცხადების ფასი
დიდი ასოებით, ასოზე—1 კაპ., ასო-მთავრულით, სტრიქონზე—8 კაპ., ციცეროთი, სტრიქ.—5 კაპ., პეტიტით—4 კაპ.

თუ საჭიროება მოითხოვს, რედაქცია გაასწორებს და შეამოკლებს გამოგზავნილ სტატიებს.
დაუბეჭდელი სტატია ავტორს არ დაუბრუნდება.

საქართველო

წიგნების გავრცელება

წიგნის გამომცემელი, რომელიმე წიგნის დაბეჭდვის დროს, ყველაზე პირველად, რასაკვირველია, უნდა ცდილობდეს, რომ წიგნი საინტერესო, ადვილად გასაგები და სასარგებლო იყოს იმ საზოგადოებისათვის, რომლისთვისაც ის იბეჭდება.

ამას გარდა, ვისაც უნდა, რომ წიგნი გავრცელდეს, ორს აუცილებელ გარემოებას უნდა მიაქციოს ყურადღება: ერთი რომ წიგნი იაფი იყოს, რადგან ძვირი წიგნის ყიდვას, არათუ ჩვენში—სხვაგანაც ყოველთვის ძვირი ტანთ-საცმელის ყიდვასა დახორციელ ქეიფს აძჯობინებენ,—და მეორეც ისა, რომ ყოველი წიგნი ისე უნდა იყოს სხვა და სხვა დიდ და პატარა ქალაქებში გაფანტული, რომ იმის მოპოვება და ყიდვა ყველას ეადვილებოდეს.

როგორც წინათ ვსთქვით, კარგა ბლომათ იბეჭდება და გამოდის ჩვენში ახლა ქართული წიგნები; და არათუ გამოდის, საღდება და იყიდება კიდეცა. მაგრამ გასაკვირველი ეს არის, რომ თითქმის ყველა გამომცემლები ამას ამბობენ: ჩემი წიგნი კი გაიყიდა, ერთი ეგზემპლიარიც აღარ იპოებაო, მაგრამ რა! მეოთხედი ფულიც არ მომიგროვებიაო. რაც დამიჯდა, იმის ნახევარიც არ შემოსულაო.

და ეს სრული ჭეშმარიტებაა. მართლაც, წიგნები გამოდის, იყიდება და გამომცემელი ფულს კი ვერა ჰხედავს.

ამის მიზეზი ის გარემოება გახლავთ. რომ გამომცემლებს წიგნის გაყიდვის საქმე ხეირიანათ ვერ მოუთავესებიათ. გამოსცემენ თუ არა წიგნს, ზოგ წილს აქაურს წიგნის მაღაზიებში აბარებენ კომისიით გასასყიდათ, დანარჩენს ქუთაისში და სხვა საქართველოს ქალაქებში აგზავნიან ან დუქნებში და ან კერძო პირებთან.

გადის ერთი თვე, ორი თვე. გამომცემელი ჩამოუვლის წიგნის მაღაზიებს და ეკითხება: როგორ მიდის ჩემი წიგნის გაყიდვაო? შეიძლება ფული მივიღო იმის, რაც გაყიდულაო? მაღაზიაში თითქმის მუდამ ეუბნებიან, რომ ისყიდებაო, მაგრამ რადგან ჯერ სულ არ გაყიდულა და ანგარიში არ გაგვისწორებია, ფულის მიცემა ვერ შეიძლებაო. ახლა პროვინციებში ჰგზავნის წიგნებს და ფულებს თხოულობს. იქიდამაც ისევ პასუხი მოდის. ძიდევ ორი-სამი თვის შემდეგ ჩამოივლის მაღაზიებს, ჰგზავნის წიგნებს სხვა ქალაქებში და კიდევ იმ გვარივე პასუხი მოსდის. ან დღეს არ შეიძლება ფულის მიღება, მალე გაგისწორდებითო.. ასე რომ ნახევარი, ერთი წლის განმავალობაში მესამედ ფულსაც ვერ ჩაიგდებს ხელში და ხშირად წიგნი კი თითქმის სრულიად გაიყიდა.

ეს გარემოება ფრთებს ჰკვეთავს, ხალისს უკარგავს წიგნის გამომცემელს და ის გამოცემას ანებებს თავს, რადგან იმდენი შეძლება არა აქვს, რომ ყოველ გამოცემას თავისი ფული დაადვას.

ამ ჟამად იხსნება ჩვენს ქალაქში ერთი წიგნის მაღაზია, რომელიც, თუ კარგათ, ენერგიულად წაიყვანს საქმეს, ძალიან შემწეობას მისცემს ამ შემთხვევაში ქართული წიგნების გამომცემელთა. ჩვენ ვამბობთ უფ. ევ. ძალანდაძის წიგნის მაღაზიაზე.

ეს მაღაზია თვითონ ჰკისრულობს ყველა ქართული წიგნების გავრცელებას. იმას ექნება ანგარიში ყველა ქალაქის მაღაზიებთან და პროვინციალურ აგენტებთან, რომელნიც ქართული წიგნების გაყიდვას კისრულობენ. ეს იქნება ცენტრალური მაღაზია, საიდამაც ყველა მხრიდამ შეიძლება ქართული წიგნების დაბარება. მეორეს მხრით, წიგნების გამომცემლებსაც შეუძლიანთ მხოლოდ ამ მაღაზისთან იქონიონ ანგარიში და დაიჭირონ საქმე.

ეს არის ორიოდე სიტყვით გამოთქმული მიზანი უფ. ძალანდაძის წიგნის მაღაზიისა და თუ იმან ეს მიზანი რიგიანათ აასრულა, ცოტა სამსახურს კი არ გაუწევს ქართულ მწიგნობრობას. მაშინ ყველა გამომცემელი დაიმედებული იქნება, რომ იმის წიგნი გასაღდება, ფულები არ დაეკარგება და მით უფრო ადვილად შეუძლიან მეორე, მესამე და საზოგადოთ სხვა წიგნების გამოცემა.

ერთი შეხედვით ეს წვრიმალი გარემოებაა; მაგრამ გამოცდილებით ვიცით, რომ ამ წვრიმალ გარემოებას კარგა დიდი და მავნებელი ზედმოქმედება აქვს ჩვენს ნორჩს მწიგნობრობაზედ.

ს. მესხი

დღიური

☐ გასული წლის ოქტომბერში ფინანსთ მინისტრისაგან დამტკიცდა ქ. ფოთში იმ საზოგადოების განყოფილება, რომელსაც ჰქვიან სახელად „სავაჭროდ ზღვაში მოგზაურობის დამხმარებელი რუსეთის საზოგადოება“ და რომლის მიზანი, როგორც ამ სახელიდამა სჩანს, ის არის, რომ თუ სავაჭრო და ზღვის შკოლების გახსნითა, თუ ხომალდების გაუმჯობესობითა და თუ სხვა ამგვარი საშუალებით დაეხმაროს რუსეთის ზღვის ვაჭრობას. ამ საზოგადოების განყოფილების თავს-მჯდომარესაგან, უფ. ფილადელფინისაგან მივიღეთ ჩვენ წიგნი, რომელშიაც გვთხოვს, რომ იმის პროტოკოლების დაბეჭდვითა და საზოგადოთ ჩვენს გაზეთში გამოცხადებით დავეხმაროთ საზოგადოების მიზანს. ვწუხვართ, რომ ამავე ნომერში, უადგილობის გამო, ვერ ვასრულებთ ამ თხოვნას...

☐ ახალგორის სოფლის საზოგადოებას შეუდგენია გადაწყვეტილება, რომ ჩვენს სოფელში ფელშარი

ფელეტონი

შვიდ-მაისობა ქართველებში

აი ერთი იმ ჩვეულებათაგანი, რომელიც ცხადათ გვიხატავს ჩვენი ხალხის ცხოვრებასა და ბუნების ხასიათს!

პირველს მაისს, ზოგჯერ უფრო ადრეც, ქართველების ყველა წლოვანობის ტოლ-ტოლი ქალები—რვა წლიდგან ვიდრე ორმოცდა ათ წლამდე—შეიკრიბებიან ერთად და იწყებენ სოფელში კომლეულად სიარულს „ლაზარეზედ“, როგორც თვითონ უწოდებენ. ამ სიარულის მიზეზი ის არის, რომ მაისში და ზოგჯერ აპრილში საქართველოში იშვიათი არ არის უწვიმობა, რომელიც აოხრებს ყანებს და საძოვარ ბალახს. ამ უბედურების ასაცილებლად ქალები დაიარებიან სოფლიდან-სოფლად და ევედრებიან ღმერთს, რომ წვიმა მოსცეს ქვეყანას.

დედაკაცები გააკეთებენ უბრალო ხის ჯვარს და ჩააცმევენ პატარა ბავშვის ძველ ტანისამოსს. ამ ჯვარს, რომელიც ყოველთვის გაწუწულია წყალში, ეძახიან საკუთრად „ლაზარეს“. ზოგჯერ ღვთის მშობლის ხატიც დააქვსთ თან.

სადაც კი ოჯახი დახვდებათ, მივლენ ყველანი, დადგებიან დერეფნის წინ ხროვათ და იმღერიან წყნარად ამ მშვენიერს, სწორეთ ქართველურს კილოზედ ლექს:

ეს ლაზარე, ლაზარე!
ლაზარ მოდგა კარსა;
მიდგა მოდგა თაროსა,
დაემსგავსა მთვარესა!
ხელი ჩაყო ქილასა,
ერბო დასდო პინასა.
ცხავი აცხავებულა,
წვიმა გაჩქარებულა!
ახა, წმინდა ელია!
რასა მოგიწყენია?
თეთრი ფურის მხარბეჭი
შენთვის მოგვირთმევია!
შენ მოიყვან წვიმასა,
ჩვენ დაგიკლამთ ციკანსა!
აღარ გვინდა გორახი,
ღმერთო, მოგვე ტალახი!
ოროლბევბსა ტალახი,
მინდორს კარგი ბალახი!
ეს ელია, ელია,
ღრუბელთ წინამძღვარია!
ღმერთო, შენ გადმოხედე
„საქრისტიანოსაო!“

მეტის მეტი სასიამოვნოა ამლექსის სიმღერის მოსმენა.

როდესაც ამ ლექსის სიმღერას გაათავებენ, ოჯახის მეპატრონე გამოუტანს ღვინოს, პურს და სხ. კუჭის დასაშოშმინებელს მასალებს.

ამ დროს ერთი ვინმე ოჯახისაგანი აიტანს ჩაფით წყალს ერდოზედ და უცებ გადმოუშვებს მომღერალს დედაკაცებს, რომელნიც გაიფანტებიან წივილ-კივილით!—„ში, ქა! ქა! შენ გენაცვალე, ღმერთო! ერთი შენი მადლიანი წვიმითაც გაგვწუწე ესრე და როგორს სამღთოს მოგიხერხებთ, ნახავ!“ ოჯახის პატრონი გამოუტანს ფქვილს, რამდენიც ჰსურს, და ჩაუყრის ტომარაში, რომელიც საკუთრად ამისთვის დააქვს ერთს დაქირავებულს კაცს. დედაკაცები თითქმის ყოველთვის მთვრალები არიან სიარულის დროს.

ამნაირად ერთს კვირას დაიარებიან და ოცს, ოც-და-ათამდე სოფელს მოუვლიან ხოლმე ზოგჯერ. მოგროვილს ფქვილს გაჰყიდიან და სხვა ნაშოვნს ფულთან იყიდიან ცხვრებს, ციკანს, ორ-სამ კოკა ღვინოს, ბრინჯს (უშილაფლაოთ ხომ არ შეიძლება სამღთო) და სხვ. თუ რამდენს მოაგროვებენ ფქვილს დედაკაცები, ამას იმით მიხვდებით, რომ შარშან „შვიდ-მაისობას“ თექვსმეტი კოდი (კოდი ოთხი ფუთი და ექვსი გირვანქაა მოეგროვებიათ ს. ჭალის დედაკაცებს.

მაისის შვიდს გადიხდიან სამღთოს. ამ დღეს მთელი სოფლის ღარიბი და ობოლი დაპატიჟებული არიან სამღთოში. სუდია—მამასახლისი თავისი ყვითელი ძეწკვით შემკულის ნიშნებით ასრულებენ დედაკაცების სამღთოს შემკულობას. მღვდლებსაც თეთრს აბაზებს გაუგზავნიან საწირავათ და ამით ასრულებენ სამღთოსადმი მზადებას.

დედაკაცები კაკლის ქვეშ გაშლილ

დაეიქირავოთო. სოფ. მუხრავანის საზოგადოებას კი აფთიაქისა და სასოფლო შკოლის გახსნა გადაუწყვეტია. ორივე განჩინება ამ ჟამად მთავრობასთან არის წარდგენილი, რომელიც, უეჭველია, ამ სასარგებლო საქმის აღსრულებაში არაფერს დაბრკოლებას არ ნახავს.

☐ შფ. თეოფ. კანდელაკი გვწერს, რომ მაისის 20-ს რკინის გზის მაშინა მოვიდა ბორშიო და დანიშნულ ვადაზე ქალაქისაკენ უნდა წასულიყო. მაგრამ მაშინისტი თურმე სადღაც წავიდა და უკან აღარ მობრუნდა. ბევრი იკივლა მშობიარე ქალივით ლოკომოტივმაო, მაგრამ მაშინისტი მაინც არსად გაჩნდაო. ბათენებისას გამოვიდნენ, ბორში მოიკითხესო და ნახეს, რომ პოლიციაში იჯდაო. თურმე რაღაც საქმისთვის გამოვიდა ქალაქში, სტაცეს ხელი და დაიჭირესო..

☐ შორაპნიდამ გვწერენ, რომ აქაური მცხოვრებლები ძალიან მოწადინებულნი არიანო, რომ ჩვენს ქალაქში ბატალიონი დააყენონ. ადგილს მუქთად აძლევენ კაზარმების ასაშენებლად, ოღონდ ჯარი დაგვიყენეთ და მით ჩვენი ვაჭრობა გააცოცხლეთო....

☐ გამოვიდა უმაღლესი ბრძანება, რომლის ძალითაც ყველა სასოფლო შკოლების მასწავლებლები, რომელთაც აქაურ ალექსანდრეს სამასწავლებლო სემინარიაში სწავლა შეუსრულებიათ და აგრეთვე ყველანი ვინც „კავკასიაში ქრისტიანობის აღმადგინებელ საზოგადოების" შკოლებში მსახურებენ, ათი წლის სამსახურის შემდეგ მეთოთხმეტე კლასის ჩინზე შეიძლება წარადგინონ.

☐ ოძისის სასოფლო ბანკის წევრთა ერთხმათ გადაუწყვეტიათ, და დეპუტაციის ხელით გაუგზავნიათ ვაზა თ. ზაქარია ბიორგის ძის ერისთავისთვის, რომელმაც ამ პირველი სასოფლო ბანკის დაარსებაში ამდენი შრომა და ღვაწლი გამოიჩინა.

„დროების" კორრესპონდენცია

—

კახეთიდგან, 20 მაისს

(დასასრული)

სხვათა შორის, ერთი ქველის საქმეც მომხდარა კახელებთათვის: მე ვამბობ სიღნაღიდგან თელავამდის შოსე გზის გაყვანაზე. ეს ძრიელ სასარგებლო რამ არის სოფლელ ხალხისთვის.

მაგრამ ახლა ისიც ვსთქვათ, თუ რა ნაირად წარმოობდა ანუ კიდევ წარმოობს ამ გზაზედ მუშაობა: გლეხები ხომ ასრულებდნენ თავიანთ ხვედრ სამუშაოს, მაგრამ ეს კიდევ ცოტა: ამ თითქმის შიმშილობაში ძალიან შეავიწროვეს გლეხები ამ გზის იასაულებმა; სადაც კი ვისმეს ყნოსვით შეაგულებდნენ: პურსა, ღვინოსა, ქათამსა, ინდაურსა, ბატსა და სხვათა ამ გვარ სანუკველთა, შემოესეოდნენ თურმე იასაულები და იკლებდნენ ხოლმე მთელს სოფელს. ასე გასინჯეთ, ერთი ვიღაც იასაული თურმე რო შემოვლის სოფელს, დიდი და პატარა შიშისაგან დაიყვირებენ: მოვიდა მეჭეჭიანი ივანიკაო! და როგორც გინახავთ კრუხ ჭუჭულა ძერასაგან მიმალული, ისე მიიმალებიან ხოლმე ქოხებში. ამისთანა პურის სიძვირეში უკანასკნელ ლუკმას ართმევდნენ საწყალ ხალხს და ღვინო ჩაფობით მიჰქონდათ მაშინ, როდესაც არამც თუ პური და ღვინო, ერთს წიწილასაც დიდი მნიშვნელობა აქვს ამისთანა დროში. ამბობენ, ამ ზემოხსენებულ უსამართლოებაში არა მცირედი მონაწილეობა თვით სოფლის მოხელეებს მიუღიათ. როგორც შევიტყე, ამ საქმემ ბოლოს იქამდე მიაღწია, რომ ბურჯაანის საზოგადოება სიღნაღში ასულიყო და ნაჩალნიკისთვის შემწეობა ეთხოვათ. ამასთანავე იქაურ უწარჩინებულეს პირს თავ. რ. ა. თვით გუბერნატორისთვის განუცხადებია ეს ამბავიო და ის პირნი სამსახურიდგან დაუთხოვნიათ.

ერთს კახელების დამჩაგვრელ ჩვეულებათაგანს აგრეთვე მათი დღეობები შეადგენს და მგონი სხვა საქართველოს ნაწილში არ იყოს ხალხი ამდენათ მიზიდული დღეობების და მკითხავებისაგან, როგორც ისინი. წარმოიდგინეთ, გათენდება თუ არა ბრწყინვალე აღდგომა, მოჰყვებიან და სამზღვარი აღარა აქვს. აღდგომა ხომ საყოველთაო დღესასწაულია, მაგრამ იმის შემდეგ მოჰყვება ყველაწმინდობა, სამებობა, კვირაცხოვლობა, ქაშუეთობა, წამებულობა, ზღუდრობა, ამაღლება, უსანეთობა, ბომართობა და კიდევ სხვა, ვინ მოსთვლის. ახლა ყველა ეს დღეობები სხვა და სხვა სოფლის საკუთრებას შეადგენს და რაკი რომლისამე სოფლის რიგი მოვა, მაშინ თქვენი მტერი — იმოდენი ხალხი რაცკი სალოცავათ ანუ გასაძღომათ მოსულა, სულ იმ სოფელს ჩაუდგებიან ეს თითქმის ათასამდე კაცი, ზეკუცია არ არის, მარა უბედურებაა! მოდი ახლა, საწყალო გლეხკაცო, და ნუ ივალებ თუმანს თვეში მანეთათ და ნუ გაუძღვები შენს სტუმრებს! ისინი ხომ მჭადზედ არ დაკმაყოფილდებიან ან თითო თუნგ ღვინოზე არ დაგჯერდებიან, იმათ თუ კარგათ არ დალიეს, ხომ ვერ დაისწავლიან შენს პურ-მარილს! მაგრამ ეს უბედური მასპინძლები იმითი იმშვიდებენ გულს, რო მაინცა ამათი სოფლის დღეობაზე ისე უნდა გავძლე, როგორც ჩვენებიანთ ნინიკაო!

ახლა ისიც ვიფიქროთ, რომ ზოგს თავის სალოცავი, თითქმის ერთი კვირის სავალზე უძევს, და მოატანს თუ არა დრო, მიდის, იღებს ვალს ერთი ორად, ყიდულობს ცოლშვილისთვის სამოსელს, შეთქმულ ცხვარს ანუ მოზვერს, პურს, ღვინოს და აგრეთვე აძლევს ზოგიერთა ხარსა და ურემში ქირას და მიმგზაურობს, თითონაც არ იცის სადა. მაგრამ რა ქნას, თუ კი მკითხავმა უთხრა?

სხვა საქართველოს ნაწილებს არც თუ კახეთი ჩამოუვარდება ქურდობით, ასე რომ კარგი გაძლიერებული ქურდობა ყოფილა თურმე; ერთმა ჩემმა ნაცნობმა მღვდელმა შემომჩივლა, რომ დღისით ეზოდგან ცხენი მომპარესო, და ამაზედ მეტი რაღა იქმნებაო? როგორც შევიტყე, ამ გვარ გაძრიელებული ქურდობის თაობაზედ განკარგულება მოუხდენიათ, რომ ვინცკი სოფელში შემჩნეული ჰყავთ ამ გვარ საქმეში, ყველანი აწერილიყვნენ და ეს ქურდების სია უნდა წარიდგინოსო სადაც რიგია. ეს გამოჩენილნი პირნი აუწერიათ კიდეც და შემდეგში რა იქნება — არ ვიცი.

ილ. ალხაზას-შვილი ჯურიკიძე

რუსეთი

ერთს რუსულ გაზეთს გაუგონია, ვითომც მთავრობას განზრახვა აქვს, რომ საქალებო საშუალ სასწავლებლებში, სხვათა შორის, სახელმწიფო კანონების სწავლაც ვალდებულად გახადოს პროგრამმით.

მთავრობისაგან დანიშნული იყო ცალკე კომისია, რომელსაც უნდა განეხილა რუსეთის საპყრობილეების მდგომარეობა და, თუ საჭიროდ დაინახავდა, ახალი წესდებულება გამოეცა ამის თაობაზე. როგორც გაზეთებში იწერებიან, კომისიას წა-

---

ფარდაგს-ხალიჩებზედ ისხდნენ და ლაპარაკობდნენ ერთმანეთში ვინ იცის რაზედ. აქვე გაჩაღებულ ცეცხლზე შიშინობს მწვადები და ჩუხჩუხობენ ქვაბები.

ამ მწვანეზედ გაშალეს ლურჯი ჭრელი იარდლის სუფრები და აქეთ-იქიდამ აურიგ-ჩაურიგდნენ; მოსამსახურემ ჩამოატარა თუნგით წყალი და სპილენძის ტაშტი და ყველას ხელი დააბანინა. „მამაო ჩვენო" ჰსთქვა დიაკონმა. აი მოემზადნენ პირის გაწკლაპუნებას, მაგრამ ამ დროს წამოდგა ერთი დედაკაცი, რომელიც ყველაზედ მეტად დარბაისლობას ჩემულობდა, და დაიძახა: „ქალებო! მოდით და ერთი კიდევ ჩავკლაკნოთ ჩვენი „ლაზარე", და ვსთხოვოთ გამჩენელს ღმერთს, რომ შეისმინოს ჩვენი ვედრება და მოსცეს ქვეყანას წვიმა, რომ არ დაიშრეს საქრისტიანო".

ამ სიტყვებით აღძრული დედაკაცები წამოდგებიან და ყელ მოღერებით დაიწყებენ „ლაზარეს" მღერას. ეხლა უფრო მეტის გრძნობით და ლაზათით იმღერიან, სანამ უწინ, როდესაც კარის-კარად დაიარებოდნენ: ბოზბაში და წითელი ნუნუა ახალისებს ამ ჩვენს დედაკაცებს.

ამის შემდეგ ასტეხეს ჩამჩების და ქაფქირის რახა-რუხი; დედაკაცები დამშეულ მგლებივით მიესივნენ თავთავის კერძს. წითელი ღვინით სავსე საქაშე ჯერ უფ. სუდიას მიართვეს, რომელიც დინჯათ წამოდგა ფეხზედ და დაილოცა: „ღმერთო დიდებულო, შენა ჰსწყალობდე აქა მბრძანებლებსა, უსმინე რასაც გევედრებიან, შენი მადლისა და სახელის ჭირიმე"! მერმე მიუბრუნდება დედა-კაცებს: „ღმერთმა მიცოცხლოს თქვენი თავი; გისმინოთ ღმერთმა! მადლობა მამიხსენებია პატივის-ცემისათვის; ღმერთმა მეც შემაძლებინოს სამაგიეროს გადახდა". ახლა კი ყველას ხელში გაუჩნდა ღვინით სავსე ჯამი და ასტყდა სასიამოვნო წრუტვა.

სანამ ყველა არ დაითრო, არავინ წამომდგარა; რამდენიც დრო გადიოდა, იმდენათ ეს ჩვენი მოლხინე დედაკაცები ალერსიანს ჰკჰკთან და თან უმატებდნენ; ბოლოს ერთმა დარბაისელმა დედაკაცმა, რომელზედაც ღვინოს თითქოს არა ვითარი გავლენა არ მოეხდინა, დაიძახა: „სუ ქა! თქვე გასაწყვეტებო! რა ღმერთი გაგიწყრათ, ამ შინდის წუამ როგორ დაგაგიჟათ?. ერთი ვიმღეროთ"! და დაიწყეს ზემოთ ხსენებულის ლექსის სიმღერა; მერმე იმღერეს მაყრული, სამგზავრო და ვინ იცის რა ღიღინები არა! „ბამო მზეო, გამიგონეც" კი არ დააგდეს უმღერლათ.

როდესაც კარგა-რიგიანად გამოიბრუჟნენ, ყველა ტორტმანით წამოდგა. ზოგი, ვისაც სავატი აღარ ჰქონდა, წავიდა და მწვანეზედ გაგორდა, ზოგი ღობის ძირში მიწვა და ვინ იცის, ზოგი სად.

შემდეგ გაჩნდა დაირა, დაჰკრეს და უნდა გეყურებინათ მათს ტაშის ტყაპა-ტყუპზე და როგორი ძველეპური ბასტი ჩამოუარეს უფრო ბებერმა დედაკაცებმა!!

როდესაც ყველა მოიღალა ტლინკვით და მუხლებიც აღარ უჯერებდნენ, — შეგროვდნენ ყველანი ერთად და „ლაზარეს" სიმღერით გასწიეს მდინარისაკენ. აი მივიდა ერთი, უფრო ფეხ მარდი დედაკაცი მდინარესთან. შევარდა წყალში, შემოჰკრა ხელი ხელს და ჩაიყურყუმალავა შიგ; მერმე წამოდგა, გაიჭიმა მკლავები და დაუძახა თავის საკბილოს: „მოდი, ქა! თორემ ეს არი!.." მივარდებიან ერთმანეთს, იძიძგილავებენ ყვინჩილა მამლებივით და ბოლოს წაიქცევიან ორნივ წყალში...

აჰა, გათავდა ქიდაობაც და გროვა-გროვათ წავიდ-წამოვიდნენ თავთავის უბნისაკენ.

აპრილის ნახევრიდამ შვიდ მაისამდის ღამის ნამიც არ ყოფილა, არამც თუ წვიმა. მაგრამ მეორე დღეს დილითვე — რვა მაისს თითქო მართლა „ლაზარემ" გასჭრაო, დაიწყო ჭექა-ქუხილი და ისრეთი რიგიანი წვიმა მოვიდა, რომ მართლა შენი მოწონებული. ერთს კვირას ეს წვიმა არ შეწყვეტილა და თავ-მოტუსული სიცხისგან ყანები ისევ დაამშვენა და ორ კვირაზედ მუხლს მისცემსო, ამბობენ. სადაც მიიხედავდი, ყველგან რომელიმე დედა-კაცი იძახდა: „ვერ დავაქუხეთ, აი! ვენაცვალე ჩვენ ლაზარეს!"

პ. ჭალელი

ს. სამთავისი.

რუდგენია თავის ჰაზრი, რომ საპყრობილეების ზედამხედველობისათვის ცალკე სამინისტრო უნდა დაინიშნოს; მაგრამ სახელმწიფო რჩევა ამ ჰაზრზე არ დათანხმებულა.

* გაზეთი „ნოვოროსიის ტელეგრაფი“ გვაცნობებს, რომ იქაური რაბინის თანაშემწეს, უფ. მინდელკერნს, წარუდგენია მთავრობისათვის დასამტკიცებელად პროექტი ისეთი საზოგადოებისა, რომლის დანიშნულება იქნება, რომ ოდესსის ღარიბ ლიტ რატორებსა და საზოგადოთ მწერლებს დაეხმაროს. ამბობენ, რომ ჯერ-ჯერობით 150 კაცს გამოუცხადებია ამ საზოგადოებაში მონაწილეობის მიღების სურვილი.

ქრონიკა 7

ქართლოსიანების მდგომარეობა მამათ-მთავრის ქართლოსის სიკვდილის შემდეგ.

ბედნიერი და ბრწყინვალე დასაწყისი აქვს ქართველ ხალხს. მამათ-მთავარი ქართლოსი რომ მოკვდა, ქართლოსიანების უფლად ახლა გახდა მისი მეუღლე დედაბაიანე. რადგან ქართლოსის დროსვე იყო შემოსული ჩვეულება, რომ ქმრის სიკვდილის შემდეგ სახლის უფროსობა ცოლს უნდა მისცემოდა, ამისათვის ქართლოსის სიკვდილის შემდეგ ის გახდა საქართველოს სიბდივნად (რეგენტათ). ქართლოსს ამ ბაიანესაგან ჰყვანდა ხუთი შვილი: მცხეთოსი, ბარდაბოზი, კახოსი, კუხოსი და გაჩიოსი. ქმარი რომ მოუკვდა, ამ ქალმა, როგორც ქართლოსმა ანდერძით გადასწყვიტა, შეჰყარა ქართლოსიანების მოხუცნი და აღირჩია საქართველოში უფროს მამასახლისად მცხეთოსი. მცხეთოსი გმირიც იყო და ჭკვიანი კაციც; ამისათვის ყველა მამასახლისები ემორჩილებოდნენ და უყვარდათ ისრე, როგორც საკუთარი თავი. ამისი დედა და ის ისრე გონივრულად იქცეოდნენ, რომ ქართლოსიანები ფრიადის მშვიდობიანობით სცხოვრებდნენ და საქართველო აჰლყვავდებოდა მათ კარგს მართველობის ქვეშ. ს ზრდო მრავალი იყო და ყოველი ქართველი იჯდა ლელვისა და ვაზის ჩრდილის ქვეშ და ფერხულით ქეიფს ეწეოდა. ყველა მცხოვრებს ჰქონდა პატარა ფაცხა და რადგან ბუნება ძლიერ მდიდარი იყო თავის მოსავლით, ამისათვის არავინ არაფერში არ საჭიროებდა. ადგილთა მათ ზამთრისცა შეიძლების ცხოვრებად უსახლოდ მცირედითაც ქოხითა ჩალათათა და ოდეს ყოველი ლონისსაძიებელნი ცხოვრებისათვის კაცთასა სახმარნი მოიპოვნეს და შემოიკრიბნესო, ამბობს თავის ისტორიაში თეიმურაზ ბატონის-შვილი (გვერ. 41).

მცხეთოსისა და იმის დედის მმართველობის დროს საქართველო ძლიერ მოშენდა და ერი უფრო მოეწყო სამოქალაქო ცხოვრებით. ქართლოსის ქალაქს, სახელად „ქართლი“, იმან კიდევ მოუმატა და დაარქო თავისგან მომეტებულს ნაწილს თავისი სახელი მცხეთა. ამის შემდეგ მცხეთა გახდა საქართველოს დედა ქალაქად. მტკვრის პირად ამ ქალაქს ჰქონდა დამბა უბრალო თლილის ქვით მოკირწყლული. ახლა მცხეთა არის უბრალო სოფელი, რომელიც არის შესანიშნავი თავის ძველებური შენობების ნაშთით.

ამავე დროს მცხეთოსის დედამ და ძმებმა აღაშენეს სხვა ქალაქებიცა. დედა ბაიანემ აღაშინა დედა ციხე და ბოსტან-ქალაქი, თფილისს ქვეით ჩრდილოეთისაკენ 15 ვერსის სიშორით. ამ ქალაქს შემდეგში ეწოდა რუსთავი. გაჩიოსმა აღაშენა ქცია მდინარის პირზე ქალაქი „სანადირო“. ამ ქალაქის ნანგრევები ახლაც იხილვებიან. ამანვე აღაშენა ქალაქი „ჩელთი“ ანუ „შილდა“. ეს ქალაქი ყოფილა კახეთში ალაზნის გაღმა მხარში, საცა ახლაც არის სოფელი სახელით შილდა და ამბობენ, რომ სტრაბონი იმას იცნობდა.

ამ სახით ქართლოსიანებმა მოაწყვეს მცხეთოსის დროს თავისი სამოქალაქო ცხოვრება, და რადგან მცხეთოსი ქვეყნისთვის კეთილის მსურველი კაცი იყო, ამისათვის სხვა მამასახლისები იმისთვის დაუკითხველად არას იწყობდნენ. ბოლოს ის ღრმად მოხუცდა და როცა მოკვდა, დაასაფლავეს არმაზის მთაზე ქართლოსთან. აქვე დაასაფლავეს აგრეთვე იმისი დედაცა.

იმას სიკვდილის შემდეგ დაჰრჩა სამი შვილი: უფლოსი, ოძრხოსი და ჯავახოსი. ამათ გაიყვეს მამისეული მამული სამ ნაწილად. უფლოსი, რადგან იყო მამის პირმშო შვილი, ამისათვის მცხეთაში დარჩა და წესისამებრ მიითვისა მამასახლისობითი უფროსობა და დაისაკუთრა ის მიწა-წყალი, რომელსაც ახლა შიდა ქართლი ჰქვიან. ოძრხომ დაიჭირა ქვემო ქართლი, რომელიც შემდეგში შეადგენდა ორბელიანების მიწა-წყალს; ჯავახოსმა — ზემო-ქართლი, მონგოლების მოსვლის შემდეგ წოდებული სამცხე-საათაბაგოდ. ეს ნაწილი ეხლა უჭირავს ოსმალეთს; აქ მცხოვრები ქართველები თუმცა თათრობენ, მაგრამ ქართული ენა ჯერაც არა აქვთ დავიწყებული. ამ სამმა ძმამ აღაშენეს ქალაქები: ოძრხე, თუხარისი, ცუნდა, არტონისი (ქაჯთა-ქალაქი) ურბნისი, და კასპი.

ოძრხე არის ახალციხის მახლობლად, თუხარისი ჩოროხი მდინარის ახლოს გურიაში, არტანისი მტკვრის ხეობაში, და თურქები იმას ახლა არდაგანს ეძახიან.

ყველაზე შესანიშნავი ამ დროს აშენებულს ქალაქებში არის უფლის-ციხე. ეს ქალაქი მდებარებს ახლანდელ გორის ქალაქზე შვიდ ვერსის სიშორეზე აღმოსავლეთის მხრით. ის არის გამოკვეთილი დიდის ხელოვნებით კლდეში. მ წაველულებს ძალიან აკვირვებს იმისი ხელოვნება და ნაშთები. ის აღაშენა უფლოსმა. იმაში ყოფილა ბაზარი, სახლები და ქუჩები. ღეოღრაფი ვახუშტი 244 კაბადონზე ამბობს: „უფლის-ციხე არს შენობა უცხო, კლდისაგან გამოკვეთილი, პალატნი დიდ-დიდნი, ქანდაკებული კლდისაგანვე, გვირაბი ჩახვრეტით ჩაკაფული მტკვრამდე, დიდი; დასავლით აქვს ქარაფი მაღალი, და მას შინა გამოკვეთილნი ქვაბნი მრავალ დიდნი, არამედ აწ შეუვალ არს: აქა არს ბუზნი, გამოსული იხილვების სპა-ლაშქარნი, შუბოსან-მშვილდოსანნი, ცხენოსანნი, გალაშქრებულნი, ნიშნენ მისნობად და უწოდებენ უფლის ციხეს“.

შემდგომად მამის სიკვდილისა ამ უფლოსმა მიიღო უხუცესობის უფლება და სცხოვრებდა ამ გამოკვეთილს ქალაქში. ესევე ქალაქი შემდეგს დროში აღირჩიევს თავის სადგურად საქართველოს მეფეებმაც. აქ ხალხი სცხოვრებდა ჩინგიზ-ყაენის მოსვლამდე 1235 წლამდე.

მაგრამ უფლოსმა ის მედიდურება ვერ იქონია საქართველოში, რაც იმის მამას მცხეთოსს და პაპას ქართლოსსა ჰქონდა. „ქართლის ცხოვრება“ და თეიმურაზ ბატონის-შვილი ამბობენ, რომ ამის მიზეზი შეიქნა ერის გამრავლება და შური. უფლოსს აღარ ემორჩილებოდნენ: „იწყეს ბრძოლად დახდომად ურთიერთარს, და განაგრძელეს მათ შორის ბრძოლა.“ ხან ერთი დაიწყებდა ბრძოლას და მეორე შეეწეოდა, ხან ორნი ნათესავნი ერთად შეიყრებოდნენ და მესამეს ეომებოდნენ; ხან დაზავდებოდნენ, ხან ისევ ასტეხდნენ ლაშქრობას.

აქვეარს მდგომარეობაში გაატარა საქართველომ დრო ქართლოსისა და მცხეთოსის სიკვდილის შემდეგ, 2000 წლიდგან ვიდრე 1500 წლამდე; ესე იგი ხუთასი წელიწადი.

ამავე დროს სცხოვრებდნენ მამათ-მთავარი აბრაამი, ისაკი, იაკობი და წინასწარმეტყველი მოსე.

ინგილო ჯანაშვილი

საგაასო

რამოდენიმე სიტყვა უ. X-ის პასუხად

ძალიან სამწუხაროა ჩემთვის ისეთ კაცთან გამობაასება, რომელიც სცდილობს, სხვაც მოაშოროს პირ-და-პირ საქმეს და ძვირფასი დროება დააკარგვინოს; მაგრამ რა გაეწყობა, ამ ხელად პასუხი უნდა მივსცე იმ კორრესპონდენტს, რომელიც „დროების“ № 49-ში იმერეთის სამღვდელოების ყრილობაზე ლაპარაკობს და ცრუ სიტყვებით მიხსენიებს.

მე არ შევალ იმის ნაწერის თავიდამ ბოლომდის განხილვაში. მოველაპარაკებ მხოლოდ იმ უსაფუძვლო ცარიელ სიტყვებზე, რომლებიც პირ-და-პირ მე შემეხებიან.

უ. X რამოდენიმე უაზრო და უსაფუძვლო სიტყვების შემდეგ, იწყებს ლაპარაკს ჩემზედ იმერეთის სამღვდელოების ყრილობის თავსმჯდომარის შემდეგი სიტყვებით:

„თუმცა ეკონომიური ნაწილის გამგეობა სასწავლებლის ზედამხედველის მოვალეობა არის, §51 სასწავლებლის წესდების ძალით; მაგრამ რადგან ეს სასწავლებელი მრავალ შაგირდებიანი არის, ითხოვა სასწავლებლის ზედამხედველმა, რომ ეკონომი დაენიშნათ... კიდევაც დაენიშნა ეკონომად სასწავლებლის მასწავლებელი უ. ცქიტიშვილი.“

ამ სიტყვებით, უფ. X ძალიან შეურაცხებას აძლევს იმ ყრილობის თავსმჯდომარეს: როგორი თავსმჯდომარეა ის კაცი, რომელსაც სასწავლებლის წესდების §51 მეტი არა სცოდნია! როგორი სასწავლებლის სამმართველოს წევრია ისა, რომელსაც არც ერთი დასკვნა უწმიდესი სინოდისა არ წაუკითხავს, სადაც ცხადი განმარტება არის სასწავლებლის წესდების ყველა §§-ისა და მაშასადამე §51, ისაც და რომლებშიაც ცხადად ურჩევს უწმინდესი სინოდი ამისთანა მრავალ შაგირდებიან სასწავლებლის სამმართველოს ეკონომის აღმორჩევას? ამ თქვენი მოყვანილი თავსმჯდომარის სიტყვებიდან გამოდის შემდეგი დასკვნა: იმას ან არ სცოდნია იმ ნაჩვენები §51 მეტი არც ერთი დასკვნა უწმინდესი სინოდისა და მაშასადამე უმეცარი ყოფილა თავის საქმეში და ან უწმინდესი სინოდის დასკვნები, სასწავლებლის ეკონომის აღმორჩევისა და სხვა საგნების შესახებ, იმას სამღვდელოების წინაშე დაუფარავს.

რატომ ვერ გაიგეთ, რომ სასწავლებლის ზედამხედველმა ითხოვა ეკონომის დანიშვნა უწმიდესი სინოდის დასკვნის ძალით და არა ისეთი უსაფუძვლო ფანტაზიის ძალით, როგორითაც თქვენ ისვრით ვაშლის ჩამოსაგდებ ჭოლოკიეთ თქვენს უაზრო სიტყვებს?

„აი აქ არის ოთხი წევრი სასწავლებლის სამმართველოსი და აირჩიეთ ერთი ვინმე ეკონომათ“, — ამბობს (ვითომ) თავსმჯდომარე.

თავსმჯდომარეს ეგრე კი არ უთქვამს, აი როგორ სთქვა: სასწავლებლის სამმართველოს წევრმა მ. ა. ბ—ძემ აღგვითქვა ეკონომის თანამდებობის მუქთად აღსრულება და გთხოვსთ, რადგანაც თვითონ ხშირად საბლაღოჩინოში დარჩება ხოლმე, დაუნიშნოთ მას თანაშემწედ უ. დ. ჭ—ძე, რადგანაც ისიც გვპირდება ამ თანამდებობის მუქთად აღსრულებას. ამოირჩიეთ ესენი და მეც ამათ ხელს მოუმართავ ეკონომობის აღსრულებაში.

სასწავლებლის სამმართველოს წევრმა მ. ა. ბ—ძემ ქურები ცქვიტა; ეგონა, ეხლავ ამომირჩევენ ეკონომათაო. აქ სასწავლებლის ზედამხედველმა წარმოსთქვა თავისი ჰაზრი თავსმჯდომარისაგან წარდგენილი საეკონომო კაცების შესახებ.

დეპუტატებში შემდეგ ამისა ხმაურობა შეიქნა: ერთი ამბობდა, მილიონიც რომ მქონდეს, მაგათ მაინც არც ერთ კაპეიკს არ ჩაუგდებ ხელშიო; მეორე ამბობდა, მე უფრო დავეთანხმები იმაზე, რომ ცალკე პირს დაენიშნოს ორას-სამასი მანეთი და მაგას კი ეკონომათ ვერ ამოვირჩევო; მესამე—თუ მაგათ კეთილი

უნდოდესთ ჩვენთვის და სხვა არაფერს ფიქრობდნენ, ამისთანა სახლაფორთო საქმეს, როგორც ეკონომობა არის, ეგენი თავიანთ თავზე არ მიიღებენო.

ახლა თვითონ თქვენ იფიქრეთ, უ. X—, როგორ წავიდოდა მაშინ სასწავლებლის ეკონომია, რომ ერთი ეკონომი შორაპანში ყოფილიყო, მეორე—სოფ. ბანოჯაში, რომელიც რამოდენიმე ვერსით არის მოშორებული ქუთაისზე, მესამე—რაჭაში და სასწავლებელი კი ქუთაისში დარჩენილიყო!

უ. X—ს მოჰყავს სასწავლებლის სამმართველოს წევრის მ. ღ—მის შემდეგი სიტყვები:

„რაც რომ ეკონომათ არის უ. ცქიტიშვილი, მე ვაკვირდებოდი მის მოქმედებას, მაგრამ იმისთანა კარგი თვისება და მოქმედებაები ვერც ერთი ვერ ვნახე მასში, რასაც უ. ზედამხედველი ამბობს. ხშირად შემინიშნავს, რომ მკაცრი ყურადღება ეკონომიური არ ჰქონებია ზოგიერთ საგნებში.“

სწორედ სასაცილოა ეს სიტყვები. განა შეიძლება, რომ კაცი ერთ უეზდში იყოს და მეორე უეზდში კი უცქეროდეს იმას, თუ ვინ რას აკეთებს იქა? მართლაც რომ სასწავლებლის ეკონომს რაიმე საგანი უყურადღებოდ დაეგდო, მ. ღ—ძეს სად ჰქონდა იმდენი დრო, რომ ამაებს დაკვირვებოდა, როდესაც ის მოდიოდა ყვირილიდან სასწავლებელში ღამით ცხრა საათზე და მეორე დილით ათ საათამდის უკანვე ბრუნდებოდა, და ისიც თვეში ორჯერ, ანუ სამჯერ; და თუ მაინცა და მაინც რაიმე უწესოება ნახა ეკონომიურ ნაწილში, რატომ მაშინვე არ უთხრა ეკონომს?

შემდგომ უფ. X— ამბობს: „კანონი მოითხოვს, რომ ეკონომი რასაც იყიდის ვისგანმე, მაშინვე უნდა ჩასწეროს; მაგრამ ეს მას არაოდეს არ აღუსრულებია. ერთი თვის ხარჯი მეორე თვეში ჩაწერილა ხოლმე.“

ესეც ტყუილი მოხსენება არის და შენი ფანტაზიის მოგონებული. სასწავლებელის ეკონომი როდესაც სოფლის კაციდან იყიდდა რაიმეს და ან საწონზე რაიმეს აიღებდა, მაშინვე სწერდა წიგნში და ხელსაც მოაწერიებდა ფულების მიმღებს, და თუ აქაური მაღაზიებიდან, ან მედუქნეებიდან რაიმე მოჰქონდა ხშირად სასწავლებელისათვის უფულოთ, ამაებს კი თვის გასულს იანგარიშებდა, წიგნებშიაც გაიწერდა და ფულების მიღებაზე ხელსაც მოაწერიებდა გამომყიდველს.

ერთი თვის ხარჯი მეორე თვეში ჩაწერილა ხოლმეო, რომ ამბობთ, ეს იმისთანა ხარჯი ყოფილა, რომელიც სასწავლებელს ერთ თვეში უფულოთ უხარჯნია და მეორე თვეში იმის ფულები მიუცია. აი მაგ., იანვარში ნახარჯი პური მარტშია ჩაწერილი; თებერვალში და მარტში ნახარჯი კიდევ აპრილში და მაისში. ეს იმიტომ, რომ პურია, თუ რაც არის, ხარჯი მაშინ იწერება გასავლის წიგნში, როდესაც ფული გადის. თვითონ იფიქრეთ, ეკონომს რომ ერთ თვეში უფულოთ ნახარჯი ჩაეწერა წიგნში და გასავალში ეჩვენებია და მეორე თვეში იმის ფულები მიეცა და კიდევ გასავალში ჩაეწერა—ეს ეკონომობა იქნებოდა?

„ვინც რამდენ ფულსაც მიიღებს ნივთში, ხელი უნდა ჰქონდეს მოწერილი წიგნში, მაგრამ ესეც ხშირად არ არის მისგან ასრულებული“.

ხელის მოწერა საჭირო არის მაშინ, როდესაც ერთ მანეთზე მეტი იხარჯება, ხოლო ერთ მანეთამდის ეკონომს შეუძლია მიმღების ხელის მოუწერლადაც დახარჯოს. რადგან ჩვენს წიგნებში მანეთზე მეტი ნახარჯი, ყველა ხელმოწერილია, ამიტომაც ამ იმის წარმოთქმულ სიტყვებზე მე აღარა მეთქმისრა.

ს. ცქიტიშვილი

(დასასრული შემდეგში იქნება)

გასწორება. „ჩემგან გამოგზავნილს კორრესპონდენციაში, იმერეთის სამღვდელოების ყრილობის თაობაზე, რომელიც „დროების“ № 52 იყო დაბეჭდილი, შეცთომით მოხდა მეორე გვერდზე მეორე სვეტის მეცხრამეტე და მეოცე სტრიქონის შემდეგი სიტყვების დაწერა: „ჩემთან ჩამოვიდნენ ნ—ნი და უფ. მ ა—ნი.“ ეს შეცდომით არის დაწერილი და ნამდვილად ესე უნდა იყოს: „ჩემთან ჩამოვიდნენ; მე სიცხე მქონდა, ჟურნალზე ხელი მომაწერინეს“. გთხოვთ უმორჩილესად ეს შეცთომის გასწორება თქვენს გაზეთში დაბეჭდვინოთ.„

X

განცხადებანი

თელავის სასულიერო სასწავლებლისაგან

§1. თუმცა თელავის სასულიერო სასწავლებელი დაბალი ხარისხის სასწავლებელია და თავის მოწაფეს აძლევს მხოლოდ თავდაპირველ სწავლასა, გარნა ეს სწავლა არ არის უ-რიგ-მარიგო, არამედ არის წესზედ წყობილი ანუ სისტემატიკური.

§2. ამისთვის პირველ კლასშივე ამა სასწავლებლისა მიიღება მხოლოდ მომზადებული და იმდენათ მომზადებული ხნით და სწავლით, რომ შეიძლოს სმენა და მითვისება წესზედ წყობილი სწავლისა, რომელიც მას გარდაეცემა ხსენებულ კლასში.

§3 პირველ კლასში შემომავალი უნდა იყვეს არა ნაკლები ცხრა წლის ნახევრისა (9 $1/2$ წ.) და არა მეტი თორმეტ წლინახევრისა ($12^1/_2$ წ.), უნდა იცოდეს აზრიანათ და შესმენით კითხვა და წერა ქართულად, სუმბუქი, ანუ ცოტაოდენი ლაპარაკი, რამდენადმე საამური და კანონიერად კითხვა და წერვა რუსულად, მუდამ სახმარებელი ლოცვები, პირველ-დაწყებითი ქრისტიანული სწავლა და პირველი ორი მოქმედება არითმეტიკისა (რიცხვთ შეერთება და გამორისხვა), რიცხვთა სამრავლებელი ტაბლიცითურთ.

§4. მეორე, მესამე და მეოთხე კლასში შემოსასვლელისაგან მოითხოვება ამა კლასსების შესაფერო წლოვანობა და განსწავლულება. კლასსების შესაფერო წლოვანება შეიძლება თვითონ მკითხველმაც გამოიანგარიშოს შემდეგ მე-3§-ში ნათქომისა და რაკი ვაცნობებთ, რომ მეოთხე კლასსის შემასრულებელს უნდა ჰქონდეს არა-ცამეტ წელიწად ნახევარზედ ($13^1/_2$ წ.) ნაკლები და არა თექვსმეტ წელიწად ნახევარზედ ($16^1/_2$ წ.) მეტი ხანი, ჩამოთვლილი კლასსების შესაფერო ცოდნის განსაზღვრებით ჩვენება კი ძნელია; ის შეიძლება მსურველმა შეიტყოს თავის დროზედ თვით სასწავლებლის მმართველობისაგან და მასწავლებლებისაგან.

§5. შემოსვლა, ანუ მიღება თვითეულ ოთხ-კლასსთაგანში შეიძლება მხოლოდ სწავლის წლის დასაწყისში და დაწესებული ეგზემენის დაჭერით.

§6. ეგზემენიას დაჭერინებს სასწავლებლის მმართველობა იმ მასწავლებელთ თანა-მონაწილეოებით, რომელ საგნებშიაც შემოსასვლელი უნდა გამოიცადოს.

§7. სასწავლებელში შემომსვლელის ეგზემენიაში მისაშვებლად უნდა თავის დროზედ თხოვნა მოიცეს სასწავლებლის ზედამხედველის (სმოტრიტლის) სახელ-გვარზედ. უკანასკნელი ვადა თხოვნის მოცემისა არის 23 აგვისტო; თხოვნასთან უნდა წარმოადგინონ მოწმობა ცოდნის ქონვისა და ყოფა ქცევისა, თუ შემოსასვლელს სასწავლებელში სადმე უსწავლია, ანუ მხოლოდ მეტრიჩესკის მოწმობა, გინა მისი პირი, თუ შემოსასვლელი პირი სასწავლებელში არსად ყოფილა და პირ-და-პირ სახლიდგან მოდის.

§8. ზემოხსენებული რჯულიერნი პირობების შემასრულებელი, თუ გინდ სასულიერო წოდების და უწყების პირის შვილი იყოს და თუგინდ სოხორციელოსი, მაინც მიიღება სასწავლებელში და ჩაითვლება ნამდვილ მოწაფეთ, მხოლოდ არა-სასულიერო წოდების და უწყების პირის შვილს სასწავლებელი ფულს გამოართმევს.

§9. ეს ფული იმდენი იქმნება, რამდენსაც ადგილობრივ სახორციელო უეზდის სასწავლებელში იღებენ; ნახევარი ამ ფულისა შემოიტანება სწავლის წლის დამდეგ და ნახევარი მეორე ნახევრის დამდეგ.

სასწავლებლის ზედამხედველი ს. ლაფეროვი

გამოვიდა და ისყიდება
სურამის ციხე
მოთხრობა დ. ჭ ო ნ ქ ა ძ ი ს ა.
ფასი ერთი აბაზი.

რკ. გზა.	დილა.		საღამ.		II კ.		III კ.	
თფილისი .	11	18	8					
მცხეთა. . .	18	87	10	—	-	68	-	38
გორი . .	91	39	1	43	2	40	1	23
სურამი . .	1	52	4	30	3	92	2	18
ბეჟათუბანი	3	45			4	42	2	46
ყვირილა .	6	49			5	81	3	23
ქუთაისი. .	7	55			6	75	3	75
სამტრედია .	9	2			7	73	4	29
ახ.-სენაკი .	10				8	57	4	76
ფოთი . .	11				9	75	5	42
ფოთი . .	7	38						
ახ.-სენაკი.	9	11			1	18	-	66
სამტრედია.	10	12			2	6	1	14
ქუთაისი .	11	17			3	4	1	69
ყვირილა .	12	38			3	98	2	21
ბეჟათუბანი	3	27	ღამე		5	33	2	96
სურამი . .	4	57	12	30	5	84	3	24
გორი . .	7	23	3	31	7	36	4	9
მცხეთა . .	9	52			9	8	5	4
თფილისი	10	49	8	2	9	75	5	42

ცეცხლის გემები

ა) ფოთიდამ:
ოდესისკენ—ორშაბ. დილის 8 საათ
სტამბოლს—კვირაობით დილას.
ბ) სოხუმიდამ:
ფოთს—სამშაბათს, ღამით.
ოდესას—კვირას, გათენებისას.

ფოთიდამ:	I		II		III	
სოხუმამდი .	4	.	3	„	1	„
ქერჩამდი. .	20	50	15	50	5	„
ტაგანროგ.	34	„	27	„	8	60
ოდესსამდი.	38	„	30	„	9	60

ტელეგრაფი	მ.	კაპ
ოცი სიტყვა თფილისიდამ:		
ქუთაისს, ფოთს . .	1	—
გორს, დუშეთს, სიღნახს		50
როსტოვს ოდესას მოსკოვს	2	—
პეტერბურგს, ვარშავას . .	2	—
ოსმალეთში, შვეიცარიაში	3	—
იტალიაში და საფრანგეთში.	3	50
ინგლისში.	3	75

ფოშტა

ა) თ ფ ი ლ ი ს ი დ ა მ:
სამზღვარ გარეთ, ქუთაისს, რუსეთს —ყოველ დღე კვირას გარდა. ზუგდ. ოთხშ., ოზურგეთს — პარასკ და ორშაბ. ბაქოს — ორშ. სამშაფ. და შაბ. კახეთს — სამშ. და შაბ.
ბ) ქ უ თ ა ი ს ი დ ა მ:
თფილისისა და ფოთისაკენ—ყოველ დღე, კვირას გარდა. ოზურგეთს—ორშ. და პარასკ. ზუგდიდს—ოთხშაბ.
გ) გ ო რ ი დ ა მ.
ყოველგან ყოველ დღე, კვირას გარდა.
დ) ფ ო თ ი დ ა მ:
ყოველგან ყოველ დღე, კვირას გარდა.

წიგნის გაგზავნა რუსეთში:	კაპ
ლია წიგნის	5
დაბეჭდილის (სამი მისხალი) .	10

ბირჟა	მან.	კაპ
პეტერბურგი, 23 მაისს.		
ერთი მანეთი ღირს:		
ლონდონში $33^{11}/_{32}$ პენსი.	—	84
პარიჟში 348 სანტიმი.	—	89
ესკონტი (სარგებლისფასი)	6	—
ბანკის ბილეთი 5%	100	—
მოგებიანი (პირველისესხი)	206	75
მოგებიანი (მეორე სესხი)	202	50
გირაოს ფურცლები:		
თფილ. სააზნ. ბანკისა.		
ხერსონის ბანკის ($5^1/_2$)	88	17
მოსკოვის (5%). . .	86	50
აქციები:		
ოდესის სავაჭრო ბანკის.	222	—
ფოთი-თფილ რკინ. გზის	133	—
შავიზღვის ცეცხ. გემების	560	—
კავკაზის და მერკურის. .	168	—
პირვ. საზღვევ. საზოგ.	665	—
პეტერბ. საზღვევ. საზ.	263	—
მოსკოვის საზღვევ. საზ.	257	65

მაზანდა	მან	კაპ
თფილისი, 27 მაისს		
პური შოთაგალის ფთ.	1	20
ქერი ფუთი. . . .	—	60
ბამბა ერევნისა, ფუთი .	4	50
— ამერიკისა, ფუთი. .	6	65
გაპენტილი ბამბა ფთ.	8	—
მატყლი თუშური ფთ .	6	50
— თარაქამისა ფთ. .	3	60
აბრეშუმი ნუხური გრ.	2	60
ქონი, ფუთი. . .	4	—
ქონის სანთელი ფუთი.	5	60
სტეარინის სანთელი, ფ.	10	20
ხორცი ძროხისა, ლიტ.	—	60
— ცხვრისა, ლიტრა. .	—	70
სპირტი, ვედრო. . .	7	—
შაქარი, კარგი ფუთი .	8	45
— ფხვნილი ფუთი . .	6	90
ყავა გრგვალი ფუთი .	18	50
ზეთი ქუნჯუთისა ფთ.	6	50
ოქრო $1/2$ იმპერიალი. .	5	85

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 28 Мая 1875 г. Типографія Меликова и К°. გამომცემელი ს. მელიქიშვილი რედაქტორი ს. მესხი.